

Esse de dore ori in septimana:
Jei-a si Dominec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre annu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de annu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de annu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre annu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de annu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fôia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreaze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopesca. Pentru publicatiunile de trei ori, ce contieniu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sîre garmond) tace'a e 3 fl.; pan'a la 220 de cuvinte 4 fl. era mai sus 5 fl., intelegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretulu publicatiuniloru se se anticipe

Invitare de prenumeratiune

la

„LUMINA”

fôia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Conditiiunile de prenumeratiune remanu totu celea din fruntea foii.

Esemplarie complete avemu atatu de estimpu, catu si de annu. incependu de la nr. 1. alu aparerii-„Luminei”

Pre dd. prenumeratori, delocu ce nu li sosese atare numeru, ii rogamu se binevoiêasca a reclama. — Reclamatiiune este bine a se face sub adres'a, sub carea s'a facutu prenumeratiunea, pentru cã altmîntre damu de pedece.

Aradu 12. Februaru st. v. 1873.

Redactiunea.

Facerea lumii in siese periode, dupa scrierile lui Moise, a santiloru parinti si a unoru geologi.

— Urmare —

Cumca Moisie sub cuventulu di, nu a intielesu di naturala, ei unu periodu de ani, e fara nici o indoiêla! Cine s'ar scandalî de aceea, daca indata in fiesce care limba, la fiecare objectu, nu s'ar aflâ cuventu artificiosu, si prin urmare cine ar putê veni in uimire daca in traditiune, din care a adoptatu Moisie naratiunea sa, si timpulu mai lungu, s'au espresu prin cuventulu di? Cumca Moisie sub cuventulu di, n'au intielesu di naturala, ci unu timpu mai lungu sêu periodu de ani, se vede din stilulu si modulu scrierii lui, asia facere cap. II. v. 4. dice „Acêst'a e cartea facerei ceriului si a pamentului in d'a (adeca timpulu) care a facutu Domnedieu ceriulu si pamentulu”, de aici fiecare pôte vedê, cumca Moisie sub cuventulu di, a intielesu unu timpu mai lungu, ba ee e mai multu, acêst'a a fostu modulu vorbirii in sant'a scriptura „O miia de ani inaintea ochiloru tei Dômne, ca d'a de ieri, care a trecut”, — dice Davidu in salm. 89. v. 4. — „Era acêst'a un'a se sciti rubiiloru, cã o di inaintea Domnului, este ca o miia de ani, si o miia de ani, ca o di”, a II. carte alui Petru cap. 3. v. 8. Dupa Davidu dara si santulu Petru, dilele lui Domnedieu sunt totu atâte mii, sêu periodu de ani! De unde eschiamo sant. Apost. Paulu: „celu ce cunôsce d'a, Domnului o cunôsce, si celu ce nu cunôsce d'a, Domnului nu o cunôsce”, catra rom. cap. 14. v. 6. a IV. imperatoru cap. 25. v. 30. Cu acêstu modu a vorbirei au traitu si santii parinti, ba biserica traesce pana astadi, asia Vasiliu celu mare, epistol'a catra Amfilochiu cap. 2. „d'a care nici candu nu va apune, si careia alt'a nu succede, véculu celu din veci, si ne inbetranitu” si totu aici „N'ar ajunge mie d'a (timpulu) candu asiu amintî tôte misteriele nescrise ale bisericei.” „Enchiridionu de Andreiu baron de Siaguna pag. 454.” Asemenea si sant. Augustinu dice despre d'a a sieptea: „d'a a sieptea e fora inseratu, si nici nu are apunere” (Confession. liber 13. cap. 36.) Era in altu locu „Ce e d'a, au ni e fôrte cu greu, au si imposibilu a cugetâ, cu atatu mai vertosu a spune” (De civitate Dei. liber 9. cap. 6.) ba ce e mai multu, dice „Cã cine e versatu catu de putieniu in sant'a scriptura debue se scie, cã in locu de timpu s'a intrebuintiatu d'a”. (ibidem liber 20. cap. I.) — Cu acêstu modu a vorbirei au traitu nu numai biserica, si santii parinti, ci chiaru Grecii si Romanii asia Cicero „Itaque cum ego diem (ie tempus) in Siciliam inquirendi per exiguam postulavisssem, invenit iste, qui sibi in Achajam,

biduo breviorum diem postularet”, libro II. in verrem” ba ce se dicu si „Zend-avesta” lui Zoroaster sêu cosmogoni'a Persiloru inca vorbesce de siepte timpuri, nu mai putieniu Mitologi'a Greciloru si a Romaniloru, Chaos, nox, die, Aer, Coelus, Tellus et Saturnus, sunt totu atâte siepte timpuri care desi in alta forma intrebuintate de câtu Moise, dara totu arêta cã sunt luate din traditiune avitica. Tôte acestea indegeteaza, cã in timpurile mai antice, si timpulu mai lungu, s'a numitu di!

„Si s'a facutu sêra, si s'a facutu diminêtia, di un'a.” Aci êrasi alta ceva a debuitu se intielega, de câtu sêra si diminêtia ordinaria cãci intrebuinteaza intorsu cuvintele acestea. Ar fi debuitu se dica: „Si s'a facutu diminêtia, si s'a facutu sêra, di un'a”, nici nu se pôte dice, cã pentru aceea pune sêra mai inainte, pentru cã asia a fostu datina de a numerâ diu'a dela sêra, pentru cã nici atunci nu e bine; atunci asia ar fi debuitu se dica „de sêra pana sêra”, — de aci si cei betrani s'au disputatu atatu de multu, despre intielesulu sêrii si diminêtii, sêu de „vespere et mane.” Vedi disput'a acêst'a la Montaniu de opere sex dierum — Theolog. cursus complt. tom 7. pag. 957.) Ce au intielesu dara? a buna sêma nu au intielesu alta de câtu „fine si inceputu”, cuventulu sêra ebreesce Ereb insêmna tulbure, intunecosu, confusu, candu adeca, obiectele sêu trupurile, nu s'au pututu bine destinge unele de altele, diminêtia evreesce Bocher insêmna luminatu, invederatu, candu acum obiectele si trupurile, s'au pututu mai bine, mai invederatu, destinge, insemnandu in sensu translatu, inceputulu periodeloru venitorie, si finea periodulu precedinte. Decumva dara cuventulu dia ebreesce „jom”, nu insêmna di naturala, ci unu timpu lungu sêu periodu incertu de ani, daca „Ereb si Bocher” insêmna, fine, si inceputu, atunci nu pôte se dica nimica geologii in contr'a nôstra, si macar câtu de vechi vor afirmâ cã sunt straturile si formatiunile de pementu, nu vorbescu in contr'a nôstra, si numai atunci ne vom sculâ asupr'a lor, candu vor afirmâ, cumca materi'a lumii acesteia e diu eternu, cã acêst'a se contrarieza, si cu mintea sanetôsã, si cu esperinti'a geologica! Geologulu Cuvier dice „Nu e nimica pe pamentulu acêst'a, din eternu tûitoriu, si in eternu duratoriu, ci atatu in ranza, catu si de asupr'a sa prevestesce unu inceputu si capetu”!

PERIODULU ALU II-lea.

„Si facerea maniloru lui vestesce taria” (Salm. 18. v. I.)

„Si a disu Domnedieu se se faca taria, si se fie despartindu apa de apa, si a facutu Domnedieu taria, si a despartitu Dumnedieu între ap'a care erã sub taria, si între ap'a, care erã de asupr'a tarii, si s'au facutu asia, si a numitu Domnedieu tari'a ceriu — si s'a facutu sêra, si s'a facutu diminêtia, d'a a duô'a.” (Fac. acp. I. v. 6—8.)

Acum de multu a fostu creatu pamentulu, si tôte cãte numimu materia. Dumnedieu, care n'a creatu trupuri de prisosu, acum a lasatu natur'a se se desvôlte dupa legile prescise. Starii celei d'anteie fluide a pamentului, inca a inceputu a-i espirâ timpulu, de ôra ce acum isi perde infocarea si inferbintiêla cea mare, care au causatu starea fluida, si pamentulu recindu-se, totu mai tare s'a contrasu catra centrulu seu; aburii inca n'au cuprinsu mai multu asia teronu mare in atmosferã, prin urmare o parte a ei a remasu scutita de unele eleminte straine, si éta aci e „Atmosuer'a”, sêu „tari'a”, care Dumnedieu nu acum'a a creat'o, fora intru inceputu, inse din provedintia divina, dupa legile naturei, numai acum'a a inceputu a se desvôltâ din confusiunea materieloru.

Globulu pamentului nostru in acêstu periodu, peste totu a fostu acoperitu cu apa, si fiindu cã s'a compusu din stare fluida in solida, pretutindonia a fostu netedu sêu plesiu, in câtu nici munti nici adancimi nu au fostu pe elu. Aburii de apã, prin recel'a pamentului robatendu-se din atmosferã dicu pre globulu netedu, pretutindonia au fostu impresorati de apa, firesce cã

atunci marile nu au fostu asia de afunde, precum de presinte sunt in unele locuri. Pământul nostru inse n'au pututu remanó multu timpu in starea acést'a, (acoperitu cu apa) pentru că foculu celu necurmatu si operante din ranz'a lui, prin puterea sa cea expansiva au lucratu fôrte, in câtu cõgea, suprafetiei pământului nostru silita fiindu a cede acestei puteri, s'au a crepatu, si po crepaturi a intratu apa, s'au mai tare fiindu s'a aredicatu, si au formatu „taria“. Aerulu inca a fostu mai liberu, cãci aburii de apa aredicandu-se mai susu, n'au umplutu mai multu tãta atmosuer'a ei au fostu despartiti de apa prin taria. Inse fiindu cã pământul nostru a fostu totu ferbinte, si a evaporatu din sine multi aburi, cari priu recelã éراسi s'au rebatutu indereptu, asia au debutu se fie necurmatu versari de apa si rumpere de nuori. In asta stare c'usioru de intielesu, cã in periodulu acest'a nimica nu s'a pututu produce!

(Va urmã)

Ioanu Damsia,
parocu si ases. cons.

Din economi'a rurala.

Despre compunerea, formarea si nutritiã plantelor!

— Incheiare. —

Ferulu ilu ieu plantele ca ocsidu feraticu, care se face in timpu (aeru) umedu din atingerea acidului cu ferulu. Ferulu e uniculu metalu neveninosu, si pentru sanatatea nãstra nestricaciosu, se afla in abundantiã in minerale si in parti de pamentu, in cãtu raru ducu plantele lipsa de ocidu feraticu pentru desvoltarea lor. Prisosinti'a de ocsidu feraticu nu pãte ajutã singura din destulu la desvoltarea plantelor. Pamenturile nãstre posiedu mai pucinu:

Fosforu, a caruia esistintiã e conditiunata, ca acrima fosforica pentru desvoltarea bõmbeloru si a semintieloru. O gasimu ca acrima fosforica in mesura insemnata in cenuș'a bõmbeloru, precum si in plante de curechin, svecle, si in tãte vegetalele, — elu formediã in legatura cu pamentulu varosu scheletulu oșeloru omenesci si animalice; — de aci se dechiara activitateã gunoiiului de farina de ôse pentru bucate, si pentru tãte plantele ce au lipsa mare pentru desvoltarea lor de acrima fosforica. — Fosforulu curatu e fora colóre, precandu celu ce-lu intrebuintiãza industri'a, are o colóre galbinia ca madierea, e incovietoriu ca cãr'a, si in aeru se impreuna cu acidulu, unde desvõlta mirosulu celu propriu ca aiulu. Incaldindu fosforulu, aburii ce se radica, se potu prinde cu unu pocalu intorsu ca fulgiu dobendindu acrima fosforica. Spre a pastrã fosforulu debe adusu (pusu) sub apa.

Pentru aprinderea sa cea usiorã se intrebuintiãza la fabricarea catranitieloru, aprindieleloru (Reibhölz). Fosforu e nume grecescu si insemnãdiã portatoriã de lumina, fiindu cã luminediã in intunerecu. E nepretitiãta acrima fosforica in anume legaturi, inșã in lontrulu animaleloru si alu plantelorlu lucra ca veninu aspru si le omãra; — cã midilocu de curare contr'a fosforului se recomenda: a bẽ lapte multu s'au si alte fluiditati mazgãse, caror'a se se mestece pucinu pravu de magnesia. Acrima fosforica, carea in starea neimpreunata (legata) formediã oleiulu de vitriolu, este in tãte vegetalele, si face $\frac{1}{10}$ a greumentului cenuș'iei de trifoiu si tutunu.

Sulfurulu curatu are colóre galbenu, daca se aprinde arde cu flacara veneta, si formediã atingendu-se cu acidulu una speciã de aeru innecatoriu: numita acrima sulfurica, carea in fabrica se combina maiestrosu cu acidulu; — acrima sulfurica are mare aplicare a se combina cu alte trupuri, aflamu feliurita si in abundantiã cu pamentu varosu ca ghipsu, a caruia parte de sulfuru acrin e unu midilocu directu de nutritiã pentru tãte plantelo si mai vertosu pentru trifoiu.

Pamentu (Kiselu) acru, se afla in natura in asia de mare cantitate, in cãtu se pãte privi cã a treia parte a pamentului. Mai nainte s'a cugetatu culcarea bucateloru din lips'a acestui pamentu, inse in timpulu mai nou dupã facutele cercari s'a documentatu, cumca plantele potu produce si fora de acestu soiũ firo (pãie) tari, macar cã in cenuș'a spiceloru gasimu cantitate mare de elu. Acest'a ajuta desvoltarea si cõcerea bucateloru regulata, fiindu cã ajunge preferitu intre flori si timpulu cõcerei in partile plantelorlu. Acestu pamentu (Kisel) acru se afla fôrte curatu in nesipu (Guarzssand) si in pãtra de Kizel, de unde si are si numirea.

Cloru si natrium in stare cristalisata formediã sarea nãstra fôrta, carea o gasimu chiar in tãte cenuș'ile plantelorlu, inse desi se cugeta a lipsã Kiselulu, cele dõue debe a se privi cã materia nutritiã.

Sarea se afla in natura (raru de totu curata) ca massa tare in saline (ocne); — ca saramura in isvõre si in apele mariloru, proferediã desvoltarea plantelorlu maritime, a spargului si seleriei prin esistintiã sa in pamentu.

Cloru si natronu posiedu unele proprietati insemnate si dau pentru sine singure combinari pretiuite. Clorulu de sine e unu corpu de colóre verde gasosu, namele si-luare de pe grecia Chlorosi (verde-galbinu). Gasulu clorului lucra daunosa in plamani, sub pãrta inse servitiã insemnate, daca se lucrãdiã pentru a nimici efectiunea speciiloru de aeru greu mirositorie, si materiiloru contragatoriã. Pentru aceea se intrebuintiãdiã de comunu varu de cloru, care nu e nimica alta, de cãtu varu comunu stinsu saturatu cu cloru. Varulu de cloru se intrebuintiãdiã si pentru nalbirea pandiei, lucrandu tãte formatiunile ardiciãse, inșã la intrebuintiãrea ne regulata le ørde.

Pana aci am facutu cunoscutu feliuritele materii din cari se formediã tãte plantele; acum vom considerã modulu compunerei originiã si nutrementulu lor.

Despre formarea plantelorlu.

Cu ajutoriulu unui microscopu ne potemu convinge apriatu, cumca si in cele mai mici parti ale plantelorlu verdi se cuprinde nu numai un'a massa, ci sunt formate din feliurite „celule“ (numite) langa olalta jacende, si sacuti incheietu de tãte partile contienendu parte fluiditate parte solide. Mass'a acestoru feliu de sacuti langa olalta standi se numesce: „tiesetur'a-celularia“. In tiesetur'a celularia se formediã, mai vertosu la celulele rotunde, ce nu stau inchise tare la olalta, borte (deschideri guri) s'au pasagiuri „borte crepate“ care totu odata sunt a se privi cã gurele si butorile respirarii plantelorlu; — aceste borte crepate se potu vedẽ numeroșe mai vertosu in partea din diosu a frundiiloru, care inse sunt asia de mici si multe, in cãtu vinu la un'a frundia de colu miliõne. Prin aceste borte crepate ieu plantele nutrementulu aeriformu, si elibera materiile nutritiãre, inca nefolosite, apa, acidu, s. a. Celulele au insusirea minunata activa a vietiei prin paravanii (paretii) lor, a luã in sine materii nutritiãre, si a le departã dela sine, mai de parte a mestecã la olalta cuprinsulu lor.

Tãta vegetatiunea plantelorlu (ca vietiã animaleloru) nu e alta de cãtu conlucrarea singuraticeloru celule. Inceputulu fiecarei plante e unic'a celula, a carcia crescere se intempla s'au prin estindere, s'au prin formare nãa, — a nume primindu celulu nutrementu prea multu, atunci s'au se estinde, s'au se nascu din ea altele prin cordelire (legare) de celule surori, in casulu din urma celulu mama se nimicesce si pere. Dacã se nascu celulele in giuru, atunci vor fi partile plantelorlu mai grãse, formandu-se inse in susu, atunci lungi. Unde tiesetur'a celularia a formatiunei e rotunda, acolo se adauga in toti anii lemnulu rotundu, corpulu lemnõsu, alburnu si cõge. Despre acẽta procedere regulata a formatiunei pomiloru si crengiloru ne putemu convinge candu se taia pomii cu feresulu. Celule la lemnle sunt mai tari si mai indesate, pre candu in midilocu se afla o tiesetura mai rara „medua“, carea cuprinde mai vertosu intardã ce se aduna in giurulu tieseturei celulare, cu pãreti fôrte gingasi, — si e tiesetur'a cea mai insemnata pentru nutritiã lemnului. — Preste acẽta formatiune vine nemidilocitu alburnulu, carele e din celule vengioșe, si dela canepa se folosesce pentru producerea de panze si funi. Intre alburnu si bortele crepate si cõge se afla mai multe celule, mai multu ori mai pucinu umede.

Despre plantarea continua a plantelorlu.

Acẽa se intempla prin sementia. Plantele anuale, dupa formarea semintiei peru; pre candu cele vivace pereninsẽ de mai multi ani precum mai vertosu lemnlele produc sementia in anulu urmatoriu alu vietiei s. a. m. — La cele de pucini ani, precum mai cu sãma la crumpi si svecle moru (peru) partile trupinei supratereane dupa antaiulu anu, pre candu cele subterane traiescu. In acesteã s'au adunatu o cantitate mare ca provisiune de materii formatiãre, care éراسi se intrebuintiãdiã pentru desvoltarea rapede a plantelorlu in anulu viitoriu. Vegetalele lemnõsa de mai multi ani, ale caror'a parti supratereane nu peru dupa anulu primu alu desvoltarii, aduna in trupina si crengi materii de formatiunea plantõsa ca provisiune, care in anulu viitoriu servescu spre formarea frundiiloru. Sunt inca plante de mai multi ani (trifoiu, rose si capsione) care se potu inmultu prin plantarea mladitiiloru (a fireloru subterane) la care intemplare inca se intrebuintiãdiã provisiunea adunata de materii formatiãre de plante. In fine, formatiunile de plante scunde (mici) precum: bureti, ciuperci s. a. care demulte ori sunt daunõse economului se potu plantã prin „sporen.“

Acesteã sunt colule fôrte mici, care sunt la bureti in cantitate nenumerabile, semenandu-se, usioru se potu formã si desvõltã. — Se privimu plantarea plantelorlu prin sementia carea dupa desvoltarea sa finita, cuprinde sub pelusina sa fibrõsa tãte materiile

nutritorie necesare spre dezvoltarea sa. — Partea esentială (reală) a sementiei e *aptitudinea germinării*, a careia vervu servește spre formarea mugurului (bobocului) și a trupinei viitoare, pre cându cel'ă laltu capetu spre formarea radecinelor, cari sunt formate în sementia.

Pentru a germina sementi'a, mai autu debue se se umedișca bine prin intrarea (incurgerea) de o caldura anumita și prin însufletirea (inviosierea) acidului. — Sementi'a pere usioru avendu slaba inriurintia de acidu, dreptaceea nici cându se nu se semene afundu. — Germinarea sementiei merge cu atât'a mai repede, cu câtu are mai subțire și mai gingasia pelitiă, și cantitatea de caldura anumita, carea după feliulu plantelor și feliurita; — înse la caldura mai mica de 4° nu pôte. — Unele sementie precum burgunde au două peliti (cogi); — cea estrema (din afara) e lemnôsa, prin carea înflarea (germinarea) sementiei e foarte îngreniată; — cea din urma se înaintedia esentialu dacă înainte de semenu se va grabi (prip) nimicirea pelitiie lemnôsa, prin o moiară activă (prin moiară); — la activitatea de caldura corespunditorie, precum și de umediela și aeru atmosfericu peru paretii celulelor sementiei. — Materiile formatrice de plante ce le cuprinde sementi'a parte se desfacu și se schimbă prefacându-se unu suc (sova) celularu, care e a se privi ca laptele (mama) germinului. — La acêsta întemplantare se înflă notaveru sementi'a (bomba) se inviosiedia poterea vietii germinării; — peliti'a sementiei se sparge, și radecin'a nisue a strabate în pamentu; — pre cându germinulu nisue a menă în susu; — în fine radecin'a se încopce în pamentu, carea numai atunci pôte lua nutrementu din pamentu, cându gusta partea supratărană a plantei inriurintia luminei sôrelui; și cu câtu e sementi'a mai deplinu dezvoltată, cu atât'a mai puternicu și mai deplinu se pôte din ea dezvoltă planta tinera, dela carea depinde priiciosu tôte dezvoltarea ei. —

Durat'a aptitudinii de a germina, precum și timpul celu debuintiosu sementielor (plantelor de cultura) în împrejurări normale sunt feliurite, și despre acêst'a se pôte vedé în tabel'a ce publicu aci mai la vale.

Plantele stande în pamentu se cuprindu din partile: supr'a și subterano; — din radecini și trunchiu, cestu din urma la unele e crenguros (ramuros), portandu frundie și muguri, și din timpu în timpu: frundie, flori și fructe. Frundiile sunt ramurate în diosu și ascutite, casi trunchiulu în susu. Organele ce duc nutrementulu plantelor din aeru în forma de gasu sunt frundiile, și radecinele sugătoare și nu grôse din pamentu. Cu câtu sunt în pamentu mai multe materii nutritorie, și cu câtu mai pucinu sunt impedeate radecinele micutie spre dezvoltarea și strabatarea loru spre a-si află loculu, cu atât'a vor poté subportă plantelor materii formatrice. — Cu câtu vor fi frundiile plantelor mai voluptose (lucuriöse) dezvoltate în teveretie, cu atât'u potu suge mai multa materia pentru dezvoltarea puternică continuă a plantei; — dreptaceea se vede că gunoierile avute de nitrogeu sunt foarte priiciose, dezvoltandu și naintandu crescerea frundiilor.

Materiile nutritorie luate prin radecini, debe mai inteiu se se mestece în planta, și atunci se se straformedie în materii formatrice de plante, și în fine servescu spre dezvoltarea trunchiului, frundiilor și florilor. Frundiile au mai cu sêma menitiunea a duce din materiile luate nutrementu spre dezvoltarea fructului (rodului); — ducendu-o în susu la bucate sêa în diosu la crumpi și burgunde; — se mai asiédia încă materii formatrice de plante ca provisiune, precum mai înainte s'a observatu, în trunchiu ori radecini, carea ducere și asiediare catra finea dezvoltării plantelor e foarte avuta. — Din cele dise se pôte vedé daun'a carea si-o facu economii nostri rumpendu frundiile dela crumpi și burgunde; — cumca frundiile respira: acidu, aburi de apă și superfluulu acidu carbonicu, dejă am spusu; întocmai asia se stramuta în celule sub incurgerea radiilor sôrelui mass'a formatrice de plante în cunoscutele materii: intarêla, sacaru, albusiu, cleiu s. a. Mi mai remane a dice ceva și a nume:

Despre genitilarea înmulțirea sêu reproducerea sêu pastrarea genului.

Privindu mai de aprôpe o flôre, vom află în mediloculu ei unu „creionu” (stil) care e o tiève micutia, carea din diosu de fructu (unu nodu) se dezvoltă latindu-se, din acêst'a se formedia sementi'a. În giurulu fructului sîedu prauri (fire) cu capete micutie, cuprindiendu unu prau colorosu adeca staminea florilor, — cadiendu sêu ajungendu numai unu prau de flori pe „creionu” atunci genitilarea e deplinită.

Bombiti'a ce strabate atunci în lontrulu nodului (stilului), formedia acolo o celula din carea se dezvoltă unu muguru (bobocu) alu sementiei cu tôte poterea.

La unele specie de plante (la cucurudiu) se află „creionulu” despartitu de firele praului de flori; la altele pôrta partile femi-

nine a plantei creionulu și si partea barbatêscă (praulu de flori) precum canep'a și ameiulu. — În acestea se întemplantă genitilarea prin aburirea ventului și prin sburarea insectelor (albinelor) de pe flôre pe flôre. Plante de diferite specie nu se genitiledia, ci numai cele de o specie sêu de cele înrudite între sine; — dreptu aceea pentru pastrarea speciei unei plante respective pentru a nu se face bastarde, cele înrudite debue semenate departe unele de altele.

TABELA

Durata aptitudinii de a germina sementi'a plantelor de cultura mai renumite, precum și vegetatiunea dela semenu pana la coccere.

Sementi'a de:	Durata aptitudinii de a germina tîene:	Avendu caldura si umediela coresponditoria germinării	La germinare pre-tinde o caldura a pamentului celu pucinu de:	Vegetedia pana la coccere
	ani?	dile?	grade R.	septimani
Grâuulu de tòmna	2—4	8	+4° R	40—50
„ de primavéra	2—3	8	+4° R	16—20
Secara	3—4	8	+4° R	25—30
Papusioulu	4	8	+7° R	20—26
Ordiulu	4	8	4	16—18
Ovesulu	2—3	8	4	16—20
Malaiulu (meiulu)	2	5	5	16—20
Hrisica	2—3	8	4	12—14
Trifoiulu (lucerna)	2—3	6	4	—
Madierea	3—4	5	4	18—22
Lintea	2	6	4	18—22
Fasolea	3—5	10	7	13—14
Madierichea	3	5	4	18—22
Esparseta	3—4	6	4	—
Svecele de sacaru	3—5	5	4	18—20
Rapitia de tòmna	3—4	5	4	45—46
Inulu	4—5	8	4	12—15
Canepa	4	2—4	4	13—15
Maculu	2	4	4	12—16
Morcovii	4	5	4	16—22
Cucurbetele (ludaile)	23	7	10	15—18

Nota. Cu câtu va fi pamentulu mai caldu și umediél'a mai favoritoria, cu atât'a mai repede vor germina sementiele; din contra caldur'a prea mare, carea se pôte socoti la 30° R. va încetă aptitudinea germinării.

Diuarinlu galitiilor:

Intr'unu anu se potu speră.	Jace (clocesce pe ôue.)
Dela o gaina 120—150 de ôue	gaina 20—24 dile
„ „ curca 20—30 „	curca 26—29 „
„ „ gasca 10—20 „	gasca 28—33 „
„ „ ratia 30—50 „	ratia 28—32 „
„ „ porumbu 6—10 „	porumbu 17—19 „

Secusigiu în Fauru 1873.

D. Margineantiu

Docinte superioru gr. or. rom.

E S T R A S U

din Ratiociniulu epitropiei parohiale de la biseric'a catedrala romana greco-orientala din Aradu, despre venitele si
 spesele manipulate in anulu 1872.
 (C o m p u t u l u g e n e r a l u.)

Numerulu cu- rinte	Perceptiunile	In S u m a		Numerulu cu- rinte	Erogatiunile	In S u m a		Nota
		fl.	cr.			fl.	cr.	
	I. ORDINARIE				I. ORDINARIE			
1.	Bani gata remasi la finea anului 1871. .	763	96	1.	Dotatiuni respective birulu preotiloru .	630	—	
2.	Venitulu din tassuri I. si IV. peste totu anulu	240	—	2.	Adjuta pentru pomenirea reposatiloru da- ruitori .	47	—	
3.	Tacsele de la immomentari pentru cam- pane, prapori si ripidi	303	50	3.	Léf'a sfetului bisericescu	120	—	
4.	De la cununii	79	70	4.	Léf'a prescuraritie	72	—	
5.	De la scaune	306	—	5.	Lumini si untu de lemn	21	—	
6.	Din vinderea luminiloru	160	—	6.	Lemne prescuraritie si carbuni	44	40	
	de totu	1853	16	7.	Vinu de cuminecatura	6	95	
	II. ESTRAORDINARIE				de totu	941	65	
7.	Din interese dupa banii elocati	86	9		II. ESTRAORDINARIE			
8.	In competintiele birului preotiloru locali de la orasiu	860	50	8.	Spesele sinodului eparchialu	33	54	
9.	Vinderea duoru luminarie vechi	20	—	9.	Spesele la incassarea birului	85	50	
	de totu	966	59	10.	Spese diverse neprevedute	530	43	
					de totu	649	47	

Positiunile specifice sunt arătate in Diurnálu
 cassei portatu in tóte dilele. — conformu instruc-
 tiuniloru mai recini.

Bilantiu:**VENITELE:**

I. ordinarie	1853 fl. 16 cr.
II. estraordinarie	966 fl. 50 cr.
Sum'a	2819 fl. 75 cr.
Din sum'a veniteloru cu	—
Subtragendu-se spesele cu	—
Remanu bani gat'a disponibili	—
Catra acésta suma, adaugandu-se capitalulu remasu de la zidirea bisericeii catedrale, ce se afla elocatu in cass'a de pastrare Aradana cu	—
In bani gat'a se afla	—
ambele sume elocate cu 6% interese.	—

SPESELE:

I. Ordinarie	941 fl. 35. cr.
II. Estraordinarie	649 fl. 47. cr.
Suma	1590 fl. 82 cr.
	2819 fl. 75 cr.
	1590 „ 82 „
	1228 „ 93 „
	1373 „ 32 „
	2602 fl. 25 „

Pretensiuni:

In obligatiunile detorasiloru dupa consemnare 1812 fl. 91 cr
 Restantie de la scaune 185 „ —

de totu 1997 „ 91
 4600 fl. 16 cr

Si asia se afla la finea anului sum'a de
 val. aust. in bani gat'a, in obligatiuni si restantie. —

Acestu estrasu amu aflu de lipsa a-lu publicá in acestu pretiuitu organu spre cunoscinti'a si orientarea ce-
 loru interesati; éra originalulu ratiociniului instruitu cu tóte documintele despre percepte si erogate l'amu asternutu
 dejá la locul competent spre esaminare. —

Libelulu despre banii elocati in cass'a de pastrare se afla la subserisulu. —
 Aradu, 22 Februariu 1873.

Demetriu Iorgoviciu

Epitropu primariu la biseric'a catedrala.

VARIETATI.

= Inteliginti'a si toti romanii iubitori de sciintie si arte
 fara privire la stare si etate sunt invitati Dumineca dupa
 finitulu liturgiei a se presentá in localitatile institutului cle-
 ricale spre a ne consultá despre inceperea unui cursu de pre-
 legeri publice.

Aradu 5. Martiu nou 1873.

Rectificare. In partea oficiala dela Nr. 62.
Epitr 19. din numerulu
 trecutu (10.) in locu de anulu 1862. se se cetésca anulu 1873.

Concursu.

2-3

La vacant'a statiune invetiatorésca din comun'a Siusia-
 novitia cotulu Timisiului — inspectoratulu Chiseteului, cu acés-
 t'a se publica Concursu pana in 4 Martiu 1873 st. v. in care
 di se va tiené si alegerea

Emolumintele sunt in bani 120 fl. v. a. 30 meti de grâu, —
 30 meti cucurudiu, 100 pundi. de clisa. 50 pundi sare — 25
 pundi lumini — 8 orgii de lemne 4 lantie livada, 1 lanti de
 gradina, si cortelu liberu. Recurentii au recursele sale bine
 instruate, adresate comitetului parochialu pana la terminulu
 defiptu ale substerne Dlui Inspectoru Georgiu Petroviciu in
 Budintiu.

Siusianovitia 5 Februariu 1873

Comitetulu parochialu cu stirea si invoieerea mea Georgiu Petroviciu insp. sco